гуманітарного циклу до викладання етики в ЗЗСО; 2 бали привласнюється у разі середнього результату відповіді, що знаходить менш точне і повне відображення сформованості якісних компонентів професійної готовності; 1 бал – результат відповіді низький, не відображає сформованості якісних характеристик готовності майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу до викладання етики в ЗЗСО.

Уведення бальних оцінок дало можливість визначити рівень сформованості готовності майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу до викладання етики в ЗЗСО.

Список використаних джерел:

1. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем (проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем) / В. П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во Воронежск. гос. ун-та, 1977. – 304 с.

2. Божович Л. И. Проблемы формирования личности: Избр. психол. тр. / Л. И. Божович; Рос. акад. образования. Московский психолого-социальный институт / Под ред. Д. И. Фельдштейна. – 3-е изд. – М. : МПСИ; Воронеж : МОДЭК, 2001. – 349 с.

3. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.

4. Методика для диагностики учебной мотивации студентов (А. А. Реан и В. А. Якунин, модификация Н. Ц. Бадмаевой) / Бадмаева Н. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : Монография. – Улан-Удэ, 2004. – С. 151-154.

5. Образцов П. И. Дидактика высшей военной школы / П. И. Образцов, В. М. Косухин. – М. : 2004. – 317 с.

6. Плешакова О. В. Формирование психологической готовности студентов к профессиональной деятельности социального работника: дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07 / Плешакова Ольга Владимировна. – Самара, 2008. – 251 с.

7. Реан А. А. Психология и педагогика. / А. А. Реан, Н.В.Бордовская, С.И. Розум; под общей редакцией проф. А. А. Реана. – СПб. : Питер, 2006. – 432 с. : ил. – (Серия «Учебное пособие»).

8. Чикляукова Е. В. Формирование профессиональной готовности специалистов по социальной работе к организации педагогической поддержки детей-мигрантов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Чикляукова Елена Викторовна. – Ульяновск, 2010. – 246 с.

УДК 378: 811.

В.Є. Штифурак, Вінниця, Україна / V.E. Shtifurakh, Vinnytsia, Ukraine
sv230910@ukr.net

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНИХ ДОМАГАНЬ.

Анотація. *В статті узагальнено теоретичні основи процесу формування здоров'язбережувальних пріоритетів студентської молоді з орієнтацією на професійні домагання. Успішність даного процесу залежить від сформованих соціальних пріоритетів та ціннісних настанов, які постають як механізми регулювання соціальної поведінки. Саме тому ми схильні вважати, що в умовах інтенсивного особистісного становлення студентської молоді має відігравати особливу роль зорієнтованість на здорову життєдіяльність. Суперечність виявляється в тому, що аргументовано доведені соціокультурні настанови мають здійснюватись у соціальній практиці через культивування здорового способу життя в онтогенетичному розвитку окремого індивіда. А, як засвідчує практика, у виховній роботі вищих закладів освіти має місце своєрідний когнітивно-поведінковий дисонанс, коли достатня поінформованість студентів не узгоджується із високим рівнем активності щодо оволодіння навичками здорового способу життя. Тому і постає питання про формування здоров'язбережувальних пріоритетів студентської молоді, які тісно пов'язані із професійними перспективами та кар'єрними домаганнями. Одначе, нами не виявлено студентів, котрі б пов'язували власне кар'єрне зростання із стилем і способом життя. Тим не менше, сучасні соціальні умови активізують ті психологічні механізми професійного самовизначення студента, які зумовлені внутрішньою потребою бути конкурентноздатним на ринку праці. Системна модель організації діяльності з формування здорового способу життя відзначається поєднання інформаційного блоку та*

© В.Є. Штифурак, 2018

практичних засобів. Ефективною у цьому зв'язку може бути скоординована робота центрів соціально-психологічної підтримки і допомоги студентській молоді.

Ключові слова: *студентська молодь, здорова життєдіяльність, принципи здорової життєдіяльності, психологія здоров'я, професійні домагання, кар'єрне зростання, ціннісні пріоритети, стратегія життя.*

HEALTH SAVING PRIORITIES OF COLLEGE STUDENT AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL DILIGENCE

Annotation. *The article deals with the theoretical basis of the process of formulating health saving priorities of college students oriented on professional diligence. The success of this process depends on the prevailing social priorities and value orientations appearing as mechanisms for regulating social behavior. Therefore, we tend to believe that in turn of intensive personal developing of college students a special role of orientation to healthy livelihoods should be played. The contradiction has arisen in the fact that the proved socio-cultural guidelines must be substantiated in social practice through the cultivation of a healthy lifestyle during the ontogenetic development of an individual. And, as teaching practice shows, the educational work of higher educational institutions contains a peculiar cognitive-behavioral dissonance, that is the sufficient knowledge of students is not consistent with the high level of activity in terms of mastering the skills of a healthy lifestyle. Therefore, the problem of healthcare-saving priorities of college students, who are closely linked to professional perspectives and career advances, is arisen. However, we did not find students who would link their own career growth with the personal lifestyle. Nevertheless, modern social conditions intensify those psychological mechanisms of college students` professional self-determination, which are conditioned by the internal need to be competitive in the labor market. The system model of organizing activities for the developing healthy lifestyles is a combination of information block and practical tools. In this regard, effective can be the coordinated work of social and psychological support centers with the college students.*

Key words*: college student, healthy livelihoods, principles of healthy life, psychology of health, professional claims, career growth, value priorities, lifestyle.*

Постановка проблеми. Ціннісна детермінація процесу особистісної самореалізації стає одним із пріоритетів сучасного суспільного оновлення, що висуває перед студентською молоддю проблему освоєння конструктивної взаємодії з новою соціальною дійсністю. Успішність її розв'язання залежить від сформованих соціальних ціннісних настанов, які є регулятором соціального поводження. Оскільки в суспільстві усталені різні за змістом і спрямованістю ціннісні устремління, то їх індивідуальна система може породжувати суперечність між свідомістю та практичною поведінкою. Сукупність подібних цінностей різноманітна, але з - поміж усіх в умовах інтенсивного особистісного становлення студентської молоді має відігравати зорієнтованість на здорову життєдіяльність, що включає вагому, але малодосліджену складову – психологічне здоров'я.

Початковим моментом активності особистості на шляху досягнень і самореалізації є домагання, що обґрунтовує актуальність їх вивчення в контексті життєвого шляху та професійних перспектив, особливо студентської молоді. Сучасні соціальні умови активізують ті психологічні механізми професійного самовизначення студентів, які зумовлені внутрішньою потребою бути конкурентноздатним на ринку праці. У цьому сенсі значення способу життєдіяльності є вкрай вагомим, що не завжди повною мірою визнається студентською молоддю.

Аналіз останніх досліджень. Філософське осмислення способу життя дає змогу виокремити особистісні рівні конкретного соціокультурного виявлення. Саме тому процес формування здорового способу життя включає теоретично доведену систему наукових поглядів, організаційно-методичні заходи та індивідуальні тактики їх практичного втілення. У цьому сенсі дана категорія розкрита у працях І.Брехмана, Д. Венедиктова, І.Смирнова, Є.Чазова, Г.Царегородцева та інших. Зазначимо, що до аналізу поняття «психологія здоров'я», що вивчає людину як трансперсональну категорію, зверталися такі дослідники, як В.Ананьєв, О.Двіжона, О.Корнієнко, І.Коцан, Г.Ложкін, С.Максименко, Г.Никифоров, В.Носков, М.Тимофієва, та ін. У різних конструкціях ними доведено, що основне призначення психології здоров'я – забезпечити психологічний супровід і сприяння якості життя людини упродовж усього життєвого шляху, підкреслено значущість способу життя у загальній структурі життєвого виміру. Теоретичною основою втілення принципів здорової життєдіяльності у студентському середовищі є ідея пріоритету цінності здоров'я у світоглядній структурі особистості та вивчення діалектичного співвідношення соціального й індивідуального буття (Г.Борисов, С. Горчак, Ю.Лисицин, О.Пилипенко, В.Оржеховська та інші). Доведено, що аналіз рівнів структурної організації суб'єктом способу життя включає спрямовані і стихійні впливи, під дією яких відбувається саморозкриття індивідуальних якостей особистості [3,с.27]. Тому правомірно стверджувати, що спосіб життя є своєрідним засобом самореалізації людини, як це зазначає С.Горчак. Правомірно В.Оржеховською вводиться поняття „культура здоров'я", що включає не тільки певну систему знань про здоров'я, а й відповідну поведінку щодо

його збереження і зміцнення [5,с.210-211]. Отже, побудова цілісної моделі здорової особистості розцінюється як показник, що характеризує особистісне становлення в об'єктивованому вимірі стихійного та цілеспрямованого впливу соціальних факторів і орієнтує контингент студентської молоді на реалізацію професійних перспектив, які постають у формі кар'єрних домагань.

Метою статті є: обґрунтування особливостей сприймання студентською молоддю феномену «здорова життєдіяльність»; виявлення та систематизація найтиповіших мотивів утвердження принципів здорової життєдіяльності у контексті реалізації професійних домагань; узагальнення результатів проведених експериментальних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Дослідження здорової життєдіяльності розглядається як феномен, що інтегрує чотири основні сфери: фізичну, психічну, духовну й соціальну. У студентському середовищі такі ідеї не завжди знаходять адекватний відгук через віковий егоцентризм та віддаленість у часі небажаних наслідків дії ризикованої поведінки. Тому і постає питання про формування здоров'язбережувальних пріоритетів студентської молоді, які тісно пов'язані із професійними перспективами та кар'єрними домаганнями.

Теоретичною основою втілення принципів здорової життєдіяльності у студентському середовищі є ідея пріоритету цінності здоров'я у світоглядній структурі особистості, а методологічне обґрунтування означеної проблеми передбачає дослідження форм людської життєдіяльності або ж вивчення діалектичного співвідношення соціального та індивідуального, оскільки спосіб життя є своєрідним засобом самореалізації людини. Сутність психологічного компоненту даної категорії полягає у виявленні мотиваційно-ціннісної сфери особистості та поведінкових стереотипів. У різних конструкціях доведено, що основне призначення психології здоров'я – забезпечити психологічний супровід людини і сприяти вдосконалення її здоров'я упродовж усього життєвого шляху, підкреслено значущість способу життя у загальній структурі життєвого виміру.

Важливою складовою психологічного здоров'я особистості є наявність сенсу життя, що трансформується у систему цінностей, які можна правильно зрозуміти, якщо уникнути в процесі її дослідження споглядального тлумачення людської свідомості й утверджувати активне ставлення людини до навколишньої дійсності **[**2,с.9]. Коли рівень пізнавальних можливостей особистості недостатній, тоді система цінностей формується як конгломерат розрізнених шаблонів і стереотипів, то й способи поведінки у певних проблемних ситуаціях можуть бути не адекватними до них. Повною мірою така позиція може стосуватись і оцінювання значущості, або ж незначущості пріоритетів здорової життєдіяльності і як наслідок – не спроможність пов'язувати можливості досягнення професійних перспектив із способом власного життя. Так, Т. Титаренко життєві домагання розглядає як "комплекс вимог, очікувань, бажань, надій особистості щодо власного життя та майбутнього, що забезпечувало б стійку самоповагу та визнання інших" [7,с.16]. У дослідженнях К. Абульханової-Славської зазначається, що домагання – більш узагальнений механізм особистості, ніж її мотиви, оскільки домагання виражають ціннісну характеристику і самого суб'єкта, і його життя, відповідають його сенсові [1,с.58]. Сутність професійних домагань вміщує соціально задані компоненти та їхнє індивідуальне переосмислення, що трансформується в життєві наміри, конкретні цілі та пошук способів їхньої реалізації. Повноцінний розвиток кар'єри неможливий без сприяння кар'єрного середовища, спрямованого на забезпечення необхідних умов для зростання і реалізації зростаючого потенціалу особи [4,с.10]. У цьому зв'язку актуалізується проблема соціальних переміщень, що об'єднує поняття "професійна кар'єра" та "професійне зростання". Останнє орієнтує не лише на рівень досягнень, але передбачає врахування темпу, швидкості посадового просування. А тому доцільно виявити зацікавленість студентів вищих закладів освіти кар'єрним зростанням.

Наші дослідження, проведені на базі Вінницького торговельно – економічного інституту Київського національного торговельно – економічного університету упродовж 2015-2018 років, на першому етапі були спрямовані на з'ясування ставлення студентів вищих закладів освіти до перспективи кар'єрного зростанням. За нашими даними, 37,4% опитаних студентів пов'язали кар'єру із матеріальним добробутом; 40,7% – із соціальним статусом і можливими пільгами; 14,5% – із досягненням максимальних професійних результатів; 10,9% – із можливістю займатися вибраною сферою діяльності; 4,5% – із соціальним визнанням. Отже, можна констатувати, що значний відсоток респондентів усе-таки орієнтований на зовнішні параметри престижності, які асоціюють із кар'єрною перспективою.

Зважаючи на актуальність даної проблеми, було проведено вивчення мотивації професійного вибору студентами. Першокурсникам пропонувалось відповісти на запитання анкети, що були спрямовані на виявлення рівня задоволення обраною професією. За нашими даними, на початковому етапі навчання 35,4% студентів заявили, що задоволені зробленим професійним вибором, 37,4% - частково задоволені, а 36,2% вибрали варіант «не знаю», а 26,9% - незадоволені зробленим професійним вибором. Таким чином, більше третини опитаних першокурсників не мають сформованої професійної зорієнтованості, або ж вона доволі сумбурна. Така психологічна платформа не сприяє повноцінному усвідомленню власного професійного майбутнього, в тому числі і організації життєдіяльності.

Результати ідентичного опитування четвертокурсників були такими: задоволені зробленим професійним вибором 72,6%; частково задоволені – 11,3%; - 9,8% респондентів відповіли «не знаю», а 6,3% - незадоволені власним професійним вибором. Подальші дослідження цієї групи студентів показали, що вони жодним чином не пов'язують власну життєву перспективу із організацією способу життя.

На другому етапі дослідження були виявлені та систематизовані найтиповіші мотиви утвердження принципів здорової життєдіяльності студентів. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що студенти у своїй більшості орієнтовані на мотиви швидкого результату. Таких виявлено 48,7%. Застосовані ними засоби досягнення наміченої цілі бажаного результату в очікуваний термін не дають. Тому серед цієї частини студентів найбільший відсоток тих, хто робив спробу втілити принципи здорової життєдіяльності, але досить швидко розчаровувався і відмовлявся від свого задуму. Одначе, нами не виявлено студентів, котрі б пов'язували власне благополуччя із стилем і способом життя.

Перспектива утвердження принципів здорової життєдіяльності у студентському середовищі можлива на основі розвитку позитивної мотивації, моральних почуттів, відповідальності, засвоєння етичних понять і норм, що в кінцевому результаті має сприяти виробленню стратегії власної життєдіяльності на принципах здоров'язбережувальних пріоритетів. Цілісний розвиток складових здоров'я можна розглядати як оптимальну передумову досягнення молодою людиною намічених життєвих перспектив на основі створення умов для повноцінної особистісної та професійної самореалізації через осмислення значущості кар'єрних домагань, як складової частини здорової життєдіяльності, які безпосередньо пов'язані зі стратегією їх реалізації, що характеризується параметрами активності, тривалості, реалістичності, оптимістичності, диференційованості й узгодженості; завдяки стимулюючій, оцінній функціям та функціям самоконтролю кар'єрні домагання є рушійним механізмом професійної самореалізації особистості, що може бути повноцінною у вимірі здорової життєдіяльності.

Таким чином, можна констатувати, що зорієнтованість на професійне зростання майбутніх фахівців здійснюється під впливом різних соціокультурних факторів, а тому успішна реалізація професійного потенціалу не може бути досягнута на основі дії виключно стихійних, некерованих, нехай і дуже привабливих у емоційному плані, факторів. З цією метою має діяти виважена, продумана, систематизована соціально-психологічна діяльність серед студентського загалу з наміром актуалізувати реальні та потенційні можливості майбутніх фахівців. Намагання майбутніх фахівців досягти професійної самореалізації на основі усвідомлення перспектив кар'єрного зростання має базуватись на виробленні певних якостей, таких як: психологічна мобільність, що дозволяє людині ухвалювати рішення в різних ситуаціях професійного вибору; готовність до самостійної, активної пізнавальної, а отже й дослідницької діяльності у процесі вирішення навчальних та професійних завдань; володіння техніками самопізнання й саморозвитку для формування конкурентоспроможності на ринку праці; гнучке планування власної життєвої та професійної стратегії. Отже, процес професійної самореалізації пов'язаний з перспективами професійного шляху та орієнтований на реалізацію професійного потенціалу, змістовою характеристикою якого постають кар'єрні домагання. Кар'єрне просування функціонує в межах соціокультурної парадигми, що систематизує цей процес і підпорядковує його загальним законам соціальної стратифікації. Важливим соціальним замовленням усе – таки постає здорова особистість, яка орієнтована на професійне довголіття, чого можна досягти, керуючись принципами здорової життєдіяльності.

Висновки. Цілісний розвиток складових здоров'я можна розглядати як оптимальну передумову досягнення молодою людиною намічених життєвих перспектив. Варто зазначити, що по-новому зазвучали виокремлені проблеми у межах аксіологічного підходу, теоретичною основою якого є положення про визнання ставлення особистості до збереження власного здоров'я як до безумовної цінності та реалізацію його через організацію здорового способу життя і на цій основі формування здоров'язбережувальної компетентності. Соціально-психологічними основами формування здоров'язбережувальних пріоритетів студентської молоді вважаємо: формування мотивації до здорового способу життя на основі об'єктивної поінформованості про його переваги та умови реалізації; забезпечення кваліфікованої консультативної допомоги студентам у випадку виникнення утруднених; зміна деструктивних установок щодо власної життєдіяльності; створення умов для повноцінної особистісної та професійної самореалізації через осмислення значущості кар'єрних домагань, як складової частини здорової життєдіяльності, які безпосередньо пов'язані зі стратегією їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Абульханова-Славская А. К. Стратегия жизни / А. К. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 357 с.

2. Бех.І.Д. Виховання особистості/І.Д. Бех.-Кн.1:Особистісно орієнтований підхід: теоретико – технологічні засади.-К.:Либідь,2003.-278с.,с.9

3. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів: Монографія. – Полтава: ТОВ "Поліграфічний центр "Скайтек"", 2006. – 432 с.

4. Гриньова В. М.Управління кар'єрним зростанням персоналу підприємства: монографія / В. М. Гриньова, М. М. Новікова, О. А. Небилиця.–Х.: Вид.ХНЕУ, 2013. –180 с.

5. Оржеховська В.М., Пилипенко О.І. Превентивна педагогіка: Наук.-метод. посіб. / АПНУ, Ін-т проблем виховання. – Ізмаїл: СМИЛ, 2006. – 283 с.

6. Тимофієва М.П. Психологія здоров'я / М.П. Тимофієва, О.В. Двіжона // Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2009. – 296 с.

7. Титаренко Т. М. Життєві домагання і професійне становлення особистості практичного психолога / Т. М. Титаренко // Практична психологія та соціальна робота. – К., 2003. – №4. – С. 15 – 18.